

KIRSALDAN KENTE GÖÇ EDENLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: KEMALPAŞA-İSPİR ÖRNEĞİ

Ertuğrul Güreşçi*

Özet

Bu çalışmada, İspir'den Kemalpaşa'ya göç edenler arasından basit tesadüfî örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 48 hane reisi ile göç ile ilgili anketler yapılmıştır. Çalışmada, 48 hane reisinin 41'inin (%85.41) Kemalpaşa'ya göç ettiğinden memnun olduğu, 7'sinin (%14.59) ise bu göçten memnun olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu iki temel sonuçtan hareket edilerek, diğer sorular hane reislerine yöneltilerek sonuçların karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte, Kemalpaşa'nın yoğun göç alması ve İspir'den göç edenler için de tercih edilen bir yer olması da tartışılan bir konu olmuştur.

Anahtar Kelimeler: *İspir, Kemalpaşa, göç, kırsal, kent*

A SURVET OVER EMIGRANT TO URBAN FROM RURAL: AN EXAMPLE, KEMALPASA-ISPIR

Abstract

It is made interviews about migration with 48 residents who are select by using simple random sampling method through emigrants to Kemalpaşa from Ispir. In study, it is arrived at a conclusion to unhappy of 7 (14.59%) and happy of 41 (85%) of 48 residents for migration to Kemalpaşa. It is aimed to evaluation as comparing of results that are getting by turning the other questions to the residents by transitioning from these two main results. Nevertheless, it is a topic that is matter in hand to heavy migration of Kemalpaşa and to choice of Kemalpaşa by the migrant from Ispir

Key Words: *Ispir, Kemalpaşa, migration, rural, urban*

1. GİRİŞ

İnsanoğlunun yaşadığı yeri terk etmesi, kendisine yeni yaşam alanları bulması veya oluşturması, oldukça eskilere dayanmaktadır. Tarihin çeşitli dönemlerinde insanlar yaşadığı yerleri isteyerek veya zorla değiştirmişlerdir (Bilsborrow, 2002). Bazen hayvanları için yeni otlak alanları bulma, bazen iklim şartlarından olumsuz etkilenmemek bazen de baskı ve savaşlar sonucu hayatta kalabilmek için uzun mesafeler kat etmek zorunda kalmışlardır. Bütün bu bahsedilen olayların ortak yönü, birey veya bireylerin yaşadığı yerleri (coğrafi bölgeleri) değiştirmeleri ile açıklanabilir. Bu noktadan hareket edilerek, göçün coğrafi bir hareketlilik olduğu, ancak insan hareketliliğinin kültür, yaşam biçimi ve diğer birçok ekonomik olayı da içerisine alan çok yönlü bir olgu olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Göç, nedenleri, süreci ve sonuçları ile birlikte ekonomik ve sosyal bir olaydır.

* Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, İspir Hamza Polat MYO., ertugruguresci@gmail.com

Göçün farklı şekillerde tanımı yapılsa da bu tanımların ortak yönünü, insanın yaptığı yer değişimi oluşturmaktadır. Doğanay (1994) göçü, nüfusun sürekli olarak yaşamış olduğu bölgeleri bireyler, aileler veya gruplar halinde terk edip, geçici veya sürekli yaşamak amacıyla başka bir yere hareket etmesi şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanım çerçevesinde göçü, ekonomistler, sosyologlar, coğrafyacılar, tarım bilimciler ve diğer bilim dalları da yeniden tanımlayabilmektedirler.

Göçün gerek dünyada gerekse Türkiye’de kabul görmüş şekillerinden birisi de kırdan kente veya köyden kente olan göçlerdir. Dünya nüfusu bu tür göçler nedeniyle önemli ölçüde büyük kentlerde toplanmaktadır. Dünya nüfusunun 1950 yılında %71.20’sinin kırsal bölgelerde yaşadığı bu oranın 2000 yılında %53.60’a düştüğü, 2050 yılında ise bu oranın %31.30’a düşeceği tahmin edilmektedir. Yine dünyada kırsal nüfusun yıllık büyüme oranının 2020’den sonra negatif olacağı öngörülmektedir. Günümüzde dünya nüfusunun yaklaşık yarısı büyük kentlerde yaşamakta ve bunun en önemli nedenleri arasında kırdan kente olan göçler gösterilmektedir (Anonymous, 2011).

Kırsal göç, özellikle gelişmekte olan ülkelerde ciddi bir sosyo-ekonomik olay olarak değerlendirilmektedir. Kırsal nüfusun göç sonucu azalması, bu ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de gözlenebilmektedir. Nüfusu 10 000’in altında olan yerleşim birimleri kırsal bölge olarak tanımlanmakta ve 1927’de ülkem nüfusunun % 83,80’i kır, %16,20’si şehir yerleşmelerinde yaşadığı bilinmektedir. Bu oran 1950’de %75.20; 19870’de %56.20; 2000’de %35.30; 2010’da %30,40 olduğu ve 2050’de %16.00 olacağı tahmin edilmektedir (Anonim, 2011a; Anonymous, 2011).

Türkiye’de göç ile ilgili veriler, TÜİK’in yaptığı göç araştırmaları ile derlenebilmektedir. Bu verilerde iç göçler; kentten-kente; kentten-köye, köyden- kente ve köyden-köye olarak sınıflandırılmaktadır. 1995-2000 yılları arasında, Türkiye’de göç edenlerin %17.46’sının köyden kente göç ettiği tespit edilmiştir. 2009-2010 döneminde Net Göç Hızı (NGH) negatif olan illerin sayısı 57 olarak belirlenmiştir (Anonim, 2011b; Güreşçi, 2010).

Kırsal göçün nedenleri üzerine çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Bu görüşler bazı bilim adamları tarafından bilimsel bir zemine taşınmış ve göç teorileri olarak nitelendirilmiştir. Göçle ilgili olarak ilk çalışma 1885 yılında Ernst Georg Ravenstein tarafından yapılmış ve bu çalışmada göçün çeşitli kanunlara bağlı olduğunu ve bunlara göre göçün gerçekleştiği iddia edilmiştir (Özdemir, 2008). Bununla birlikte C.Clark’ın (1935) (üç sektör teorisi), W.A.Lewis’in (dual ekonomi düşüncesi), Haris-Todaro’un (1970) göç ile ilgili yapmış olduğu çalışmalar da göç ile ilgili önemli bilimsel çalışmalar arasında yer almaktadır (Çelik, 2006).

Türkiye’de kırsal göçün nedenleri genel olarak kentin çekici ve kırsalın itici faktörleri ile açıklanmaktadır (Çelik, 2006; Güreşçi & Yurttaş, 2008). Bu faktörler, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde sanayileşme sürecinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Sanayileşme ile birlikte artan iş gücü talebinin iş gücü fazlalığı olan kırsaldan karşılanması beklenen bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır (Güreşçi & Yurttaş, 2008; Zhang & Song, 2003). Türkiye’de 1950’li yıllarda başlayan kırsaldan kentlere olan göçler, ilk

dönemlerde bir sorun olarak değerlendirilmemiş hatta desteklenmiş olduğu bile söylenebilir (Yavuz vd. 2004). Ancak sonraki yıllarda ağır ve ileri düzeydeki kırsal göç, kentsel alanlarda, çarpık kentleşmenin yarattığı, ekonomik sorunlar ve sosyal patlamalara neden olmuştur.

İspir Doğu Karadeniz Bölgesinde, nispeten dağlık bir bölgede yer almaktadır. Bölgede ciddi bir kalkınma problemi olduğu ve bunun sonucunda sürekli olarak göçün yaşandığı bilinmektedir (Güreşçi, & Yurttaş, 2009; Güreşçi & Yurttaş, 2008). İlçenin nüfusu ağır ve ileri düzeydeki göçler sonucu sürekli olarak azalmaktadır. İlçe nüfusu 2007 yılında toplam 18 381 iken bu nüfus 2008 yılında 17 622'ye ve 2009 yılında 16 685'e 2010 yılında ise 16 741'e düşmüştür (Anonim, 2011c). İlçeden özellikle İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa gibi büyük şehirlere doğru yoğun bir göç yaşanmaktadır. Güreşçi & Yurttaş (2008) İspir İlçesi Kırık Bucağı'nda göç ile ilgili yapmış olduğu çalışmada bu bölgeden en fazla göçün söz konusu bu illere doğru olduğunu ortaya koymuşlardır.

Sadece İspir'den değil Türkiye'nin muhtelif yerlerinden en fazla göçün olduğu illerden biriside İzmir'dir. İzmir'in NGH 1995-200 dönemleri arasında binde 39.90 ile Türkiye'nin önemli bir göç alan şehri olduğu bilinmektedir (Anonim, 2011b). Kaygalak (2006) yapmış olduğu çalışmada, gece kondu alanlarında göçmenlerin doğum yerlerini tespit emiş ve ilk sıranın %72.20 ile Doğu Anadolu Bölgesi olduğu ortaya koymuştur. İzmir'in Türkiye'de göç alan iller sıralamasında ilk sırada olmasının birçok nedeni vardır. Ancak ilin ekonomik potansiyeli bu nedenlerin yönünü ortaya koymaktadır. Pazarlıoğlu (2007) çalışmasında Koç (2001)'in sosyo-ekonomik özelliklerine göre iller bazında yaptığı kümeleme analizinde İstanbul, Ankara, Kocaeli ve İzmir aynı kümelerde yer aldığını ve dolayısıyla İzmir'in bir cazibe merkezi olduğu gerçeğini ortaya koyduğunu ifade etmiştir.

İzmir'in ilçelerinin birçoğunun göç aldığı ve bunlar arasında özellikle Kemalpaşa'nın doğu illerinden yoğun göç aldığı bilinmektedir. İlçe nüfusunun 2007 yılında 81 777 olduğu bu nüfusun 2010 yılında 91 276'ya yükseldiği tespit edilmiştir (Anonim, 2011d). İlçe nüfusundaki bu artışın en önemli nedeni olarak sanayileşme ve beraberinde getirdiği göçler olduğu gerçeği ön plana çıkmaktadır (Anonim, 2011e).

Çalışmada, Türkiye'de sürekli olarak kırsal göç veren illerden birisi olan Erzurum İline bağlı İspir İlçesinden yine Türkiye'nin en çok göç alan illerinden birisi olan İzmir İli Kemalpaşa İlçesine olan göçler, göç eden İspirililerle yapılan anket çalışmaları ile değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda İspir-Kemalpaşa hattındaki göçün nedenleri ve sonuçları, konu ile yapılan benzer çalışmalarla da karşılaştırılarak Türkiye'deki iç göç çalışmalarına bilimsel bir katkı sağlayabileceği düşünülmüştür.

2. MATERYAL

Çalışmada birincil ve ikincil veriler kullanılmıştır. Birincil veriler Kemalpaşa İlçesine göç eden İspirli hane reisleri arasından basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre seçilen 48 hane reisi ile yapılan anketlerden elde edilmiştir. Göç ile ilgili yapılan çalışmalarda Haas (2006) ve Beauchemin and Schoumaker (2005) de

benzer veriler kullanmıştır. Çalışmanın ikincil verilerini ise TÜİK'in yapmış olduğu göç istatistikleri ve diğer yerli ve yabancı çalışmalardan derlenerek elde edilen bilgiler oluşturmuştur.

3. METOT

Çalışmada kullanılan metotlar aşağıdaki başlıklarda toplanmıştır:

Hane reislerinin seçimi: Kemalpaşa İlçesinde bulunan İspirililer Yardımlaşma Dayanışma Derneği'nin yönetici ve üyeleri ile yapılan ön çalışmalar neticesinde, ilçede kesin olarak bilinmemekle birlikte 400-500 hane arasında İspirinin yaşadığı tespit edilmiştir. ¹Bu hanelerin reislerinden 68'ine anket döneminde ulaşılabileceği belirtilmiştir. Anket uygulanmasında hane reislerinin seçiminde basit tesadüfî örnekleme yöntemi uygulanmış ve hane reislerinin sayısı (örnek büyüklüğü) aşağıdaki formülle hesaplanmıştır (Baş, 2006).

$$n = N \cdot t^2 pq / d^2 (N-1) + t^2 p \cdot q$$

n = Örnekleme alınacak birey sayısı,

N = Hedef kitledeki birey sayısı (68),

p = İncelenen olayın görülüş sıklığı (%20,00)

q = İncelenen olayın görülmeyiş sıklığı (%80,00)

t = %5,00 anlamlılık düzeyinde t cetvelindeki değer (1,96),

d = Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen (+/-) örneklem hatası (0,05),

Yukarıdaki formül kullanılarak örnek sayısı yaklaşık olarak 53 olarak tespit edilmiştir.

Anket sorularının hazırlanması: Soruların hazırlanmasında, kırsal göç ile ilgili yapılan çalışmalar ve bazı varsayımlar dikkate alınmıştır. Bu varsayımlar, eğer kırsal göç gelişmekte olan ülkelerde bir sorun olarak kabul ediliyorsa çalışmada bu sorunun birinci muhatabı konumunda olan Kemalpaşa'ya göç eden İspirililer;

1. Göç ettiğiinden memnun olanlar.
2. Göç ettiğiinden memnun olmayanlar şeklinde iki ana başlıkta toplanabileceğidir.

Anket soruları hane reisleriyle alakalı kişisel sorular (yaş, eğitim, meslek vs) ve göç ile ilgili düşünceleri şeklinde özetlenerek tespit edilmiş ve yaklaşık cevaplama süresi 10-15 dakika arasında olacağı öngörülmüştür.

Anket uygulaması: 53 olarak tespit edilen örnek büyüklüğü (Hane reisi sayısı) şansa bağlı olarak seçilmiş, ancak söz konusu kişilerin 5 tanesi anket uygulamasına katılmamış geriye kalan 48 hane reisi ile işyerleri,

¹ Anket döneminin Temmuz-2010 olması nedeniyle bazı İspirililerin geçici olarak memleketlerine döndüğü, bazılarının da işleri ve diğer nedenlerden dolayı ulaşamayacağı tespit edilmiştir. Kemalpaşa'da ortalama 450 hane İspirililerin olduğu düşünülürse bunların yaklaşık %10,00'unu ve ulaşılabilecek hane reislerinin ise %75,58'ini oluşturan 48 hane reisinin seçimi yapılmıştır.

evleri ve yoğun olarak gidebildikleri halka açık yerlerde (cami avlusu, park, pazar yeri vs) yapılmıştır. Kendileri ile daha önceden hemşerileri vasıtasıyla ilişki kurulmuş ve çalışmanın amacı aktarılmış böylece anket uygulamalarındaki ön yargıların ortadan büyük ölçüde kalkması ve başarılı anket uygulaması için gerekli hazırlıklar yapılmıştır.

Anketlerin değerlendirilmesi: Anketler değerlendirilmeden önce veriler yeniden gözden geçirilmiş eksik, yanlış anlaşılabilir ve hatalı sorular tespit edilmiş ve bu sorular değerlendirme dışı bırakılmıştır. Sonuçta elde edilen 48 anket, bilgisayar ortamına aktarılmış ve değerlendirme öncesi aşağıdaki işlemler yapılmıştır.

1. Veriler özetlenerek gruplandırılmış (aynı veya benzer sorular şeklinde),
2. Veriler tablolar haline getirilmiş,

Elde edilen tablolardan ‘Göç ettiğinize memnun musunuz?’ sorusu temel soru olarak dikkate alınarak bu soruya ‘evet’ ve ‘hayır’ cevabı verenlerin diğer sorulara vermiş oldukları cevaplar yüzdesel oranları karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma her iki cevabı verenlerin mukayesesi şeklinde derlenerek çalışmada yeni bulgular elde edilmiştir.

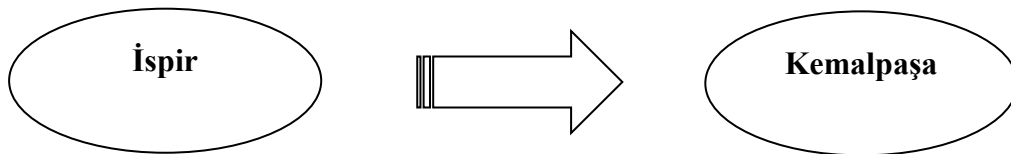
4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmanın bulguları, ikincil kaynaklardan elde edilen ve çalışmanın altyapısını oluşturan temel bilgiler ve anket uygulamasından elde edilen bulgular olmak üzere iki ana başlıkta toplanmıştır.

4.1. Çalışma Bölgeleri Hakkında Karşılaştırmalı Bazı Temel Bilgiler

Çalışma Erzurum İli İspir İlçesinden İzmir İli Kemalpaşa İlçesine doğru olan göçlerin Kemalpaşa’da yaşayan İspirli ile yapılan anketler sonucu elde edilen veriler üzerine kurulmuştur.

Şekil 1. Çalışmadaki göçün yönü

Şekil 1’de görüleceği üzere çalışmada İspir’den Kemalpaşa’ya doğru bir göç yaşanmaktadır. Türkiye’de iç göçlerin bölgesel yapısı incelendiğinde zaten iç göçlerin yoğun olarak aşağıdaki gibi yaşandığı görülecektir: (Sağlam, 2006; Özdemir, 2008; Çelik, 2007).

1. Türkiye’nin doğu bölgelerinden batı bölgelerine,

2. Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Karadeniz Bölgelerinden Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgelerine,
3. Rakımı yüksek bölgelerden daha düşük rakımlı sahil bölgelerine doğru olduğu görülecektir.

Bölgesel açıdan göçün olduğu yerin (İspir) Türkiye'nin doğusunda, Doğu Anadolu Bölgesinde ve nispeten rakımı yüksek (1299 m) bir bölgesidir. Buna mukabil göç edilen yerin (Kemalpaşa), Türkiye'nin batısında, Ege Bölgesinde ve rakımı İspir'e göre oldukça düşük sayılabilecek (225 m) bir bölgesidir. Bu veriler, İspir'den Kemalpaşa'ya olan göçlerin Türkiye'deki iç göçlerin bölgesel yapısına uygun olduğunu göstermektedir (Anonim, 2011f).

Türkiye'de iç göçler ile ilgili söylenebilecek önemli bir noktada, bu göçlerin büyük ölçüde kırsaldan kente doğru olduğu yönündedir. İspirin kırsal bir bölge olduğu ve ekonomisinin büyük ölçüde kırsal bir yapıya bağlı olduğu bilinmektedir. Buna karşılık Kemalpaşa ilçesinde tarıma bağlı bir ekonomik hayatın yanı sıra tarımsal sanayi ve diğer sanayinin de önemli ölçüde geliştiği ve kentsel gelişmenin göç ile birlikte arttığı gözlenmektedir. Bu durum İspirden Kemalpaşa'ya olan göçlerin önemli ölçüde kırsaldan kente doğru bir göç olduğunu göstermektedir. Yine yönetim birimi açısından her iki yerleşim yerinin birer ilçe olduğu ancak göçün yoğun olarak İspirin köylerinden Kemalpaşa'nın ilçe merkezine doğru olması da önemli bir veri olarak değerlendirilebilir (Güreşçi & Yurttaş, 2008). Kırsal göç ile ilgili yapılan çalışmalarda, bu tür göçlerin dünyada sanayileşme sürecine bağlı olarak geliştiği, benzer durumun Türkiye'de de 1950'lerden sonra başlayan dışa açılma, çok partili hayat ve sanayileşme ile birlikte arttığı bilinen bir gerçektir (Güreşçi, 2009; Güreşçi, 2011; Taşçı, 2009).

Kırdan kente olan göçlerin çeşitli nedenleri olduğu ileri sürülmektedir. Bu nedenler itici, çekici ve iletili faktörler ana başlıklarında toplanıp göçün nedenlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır (Çelik, 2006). Göç ile ilgili teorilerde Haas (2008), kırdan kente olan göçün nedenlerinin ekonomik olarak açıklanmasına çalışılmıştır. Bu teoriler çerçevesinden ekonomik olarak göçün, geri kalmış bölgelerden daha gelişmiş bölgelere doğru olduğu söylenebilir. Kemalpaşa'nın taşınmış olduğu sanayi potansiyeli üretim kapasitesini arttırmış ve buda doğal olarak yaratılan katma değeri arttırmıştır. Bunun yanı sıra hiçbir sanayi tesisi bulunmayan İspir'in kısıtlı tarımsal geliri ile Kemalpaşa'nın karşısında geri kalmış bir bölge olduğu söylenebilir. 2004 yılında yapılan ilçelerin gelişmişlik sıralaması araştırmasında, Türkiye'de toplam 872 ilçe bulunduğu, Kemalpaşa'nın bu sıralamada 62. sırada yer aldığı, İspirin ise 672. sırada olduğu tespit edilmiştir. Gelişmişli yönünden İspir'e göre daha ileri bir düzeyde buluna Kemalpaşa'nın göç eden nüfusu kendisine doğru çektiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra İspirinin ekonomik ve diğer sosyal sorunlarından bir kaçış olarak, kendilerinden daha önceden Kemalpaşa'ya göç etmiş bulunan akrabalarının yanına gittikleri tespit edilmiştir. Nitekim kırdan kente göçte akraba veya yakınlarının yanına göç etme eğilimin önemli olduğu tespit edilmiştir (Yavuz vd, 2004, Güreşçi & Yurttaş, 2008).

Göç ile ilgili olarak kullanılabilir en önemli verilerden biriside nüfus göstergeleridir. Göç veren bir bölgenin diğer şartlar (doğu/ölüm oranı vs) sabitken nüfusu azalırken göç veren bölgenin nüfusunda

artışın olduğu gözlenebilir. Bu veriye dayanarak İspir ve Kemalpaşa'nın nüfusunun son yıllardaki değişimi tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. İspir ve Kemalpaşa'nın Merkez ve Belde/Köy Nüfusları.

Yıllar	İspir			Kemalpaşa		
	Merkez	Belde/Köy	Toplam	Merkez	Belde/Köy	Toplam
2007	7 670	10 711	18 381	37 126	44 651	81 777
2008	6 784	10 838	17 622	67 607	19 540	87 147
2009	6 548	10 337	16 885	69 605	19 479	89 084
2010	6 331	10 410	16 741	71 409	19 867	91 276

Kaynak: Anonim, (2011g).

Not: 2008 yılında kabul edilen '5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde ilçe kurulması ve bazı kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanun' kapsamında bazı belde ve köyler ilçe merkezine mahalle olarak bağlanmış ve bu nedenle Kemalpaşa'nın belde/köy nüfusu 2008'de büyük bir oranda azalmış buna karşılık merkez nüfusu artmıştır.

Tablo 1'de görüleceği üzere İspir'in nüfusu 2007-2010 yılları arasında sürekli olarak azalırken Kemalpaşa'nın nüfusu aynı dönemlerde sürekli bir artış göstermiştir. Bu durumun en önemli nedenleri arasında İspir'de ağır ve ileri düzeyde bir göçün yaşanması buna karşılık Kemalpaşa'nın ise göç alması olarak gösterilebilir.

4.2. Anket Uygulamalarından Elde Edilen Bulgular

Çalışmada, İspirden Kemalpaşa'ya göç eden 48 hane reisinin %85.41'inin (41) göç ettiğine memnun olduğu %14.59'unun ise (7) memnun olmadığı tespit edilmiştir. Bu temel sonuçtan hareket edilerek ankete katılan 48 hane reisinin diğer sorulara vermiş olduğu cevaplar aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

Eğitim durumları:

Tablo 2: 'Evet' ve 'Hayır' cevabı verenlerin eğitim durumları

Eğitim Durumu	Evet	%	Hayır	%
İlkokul	24	58,53	5	71.42
Ortaokul	5	12.19	-	-
Lise	7	17.09	1	14.29
Üniversite	5	12.19	1	14.29
Y.Lisans	-	-	-	-
Toplam	41	100.00	7	100.00

Tablo 2'de en dikkat çeken nokta göç etmekten memnun olmayanların %71.42'sinin ilkokul mezunu olduğu, memnun olanlarda ise bu oranın %58,53 olduğudur. Yine ankete katılanların hiç birisinin Y.lisans eğitimi almadığı bunun yanı sıra, lise ve üniversite mezunu olma oranlarının ise birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılanların 29'unun %70.73'ünün ilkokul mezunu olması da önemli sayılabilecek bir bulgu olarak değerlendirilmiştir.

Yaş**Tablo 3:** 'Evet' ve 'Hayır' cevabı verenlerin yaşlarına göre dağılımı

Yaş	Evet	%	Hayır	%
18-35	19	46.34	2	28.57
36-65	20	48.78	2	28.57
66 ve üstü	2	4.88	3	42.86
Toplam	41	100.00	7	100.00

Not: Tablo 2'deki yaşlar genç (18-35), orta yaş (36-65) ve yaşlı (65 üstü) olarak belirlenmiştir.

Tablo 3'de göç etmekten memnun olanların daha çok genç ve orta yaş grubunda olduğu (%95.78) görülmektedir. Bununla birlikte göç etmekten memnun olmayanların ise önemli bir bölümünü yaşlılar oluşturmaktadır (%42.86). Ankete katılan 48 hane reisinin ise 43'ünün (%89.58) genç ve orta yaş grubunda olduğu tablo 3'de görülmektedir.

Kemalpaşa'ya göç ettikleri süre**Tablo 4:** 'Evet' ve 'Hayır' cevabı verenlerin

Süre (önce)	Evet	%	Hayır	%
1-10 yıl	8	19.51	4	57.14
11-20 yıl	9	21.95	2	28.57
21-30 yıl	21	51.21	1	14.29
31-40 yıl	2	4.87	-	-
41 yıl ve yukarısı	1	2.46	-	-
Toplam	41	100.00	7	100.00

Tablo 4'de göç ettiğiinden memnun olmayanların %85.71'inin Kemalpaşa'ya son 20 yıl içerisinde göç ettiği bunun yanı sıra göç ettiğine memnun olanların ise %58.45'inin Kemalpaşa'ya 30 yıldan daha fazladır göç ettiği tespit edilmiştir.

İspir'den göç edilen yer**Tablo 5:** 'Evet' ve 'Hayır' cevabı verenlerin göç ettikleri yerleşim birimi

Göç edilen yer	Evet	%	Hayır	%
Merkez	7	17.07	4	80.00
Bucak	-	-	-	-
Köy	34	82.93	3	20.00
Toplam	41	100.00	7	100.00

Kemalpaşa'ya göç eden İspirililerin %77.08'inin İspir'in köylerinden göç ettiği, %43.75'inin ise İspir merkezden göç ettiği tespit edilmiştir. Tablo 5'de göç ettiğine memnun olmayanların %80.00'ününise İspir merkezden göç etmeleri bunun yanı sıra göç ettiğine memnun olanların ise %82.93'ünün ise İspir'in köylerinden göç ettiği dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra ankete katılanların hiç birisinin İspir'in bucaklarından (Kırık ve Çamlıkaya) göç etmediği tespit edilmiştir.

Ankete katılanların Kemalpaşa ile ilgili düşünceleri aşağıdaki tablo 6'de verilmiştir. Tablo 6'de 48 hane reisine 'Kemalpaşa'yı seviyor musunuz?' sorusu yöneltilmiş ve göç ettiğine memnun olan ve olmayanların verdiği cevaplar özetlenmiştir.

Tablo 6: 'Evet' ve 'Hayır' cevabı verenlerin Kemalpaşa'yı sevip sevmedikleri

Kemalpaşa'yı seviyor musunuz?	Evet	%	Hayır	%
Evet	33	80.48	1	14.28
Hayır	1	2.43	4	57.14
Fikrim Yok	7	17.09	2	28.58
Toplam	41	100.00	7	100.00

Tablo 6'de görüleceği üzere göç edenlerden memnun olanlar ile memnun olmayanların Kemalpaşa'ya karşı duymuş oldukları sevgide önemli farklılıklar bulunmaktadır. Şöyle ki, göçten memnun olanların %80.48'inin Kemalpaşa'yı sevmesine karşılık memnun olmayanların ise ancak %14.28'inin Kemalpaşa'yı sevdiği ortaya çıkmıştır.

48 hane reisine Kemalpaşa'ya uyumları çalışma için önemli bir bulgu olarak değerlendirilmiştir. Tablo 7'da 48 hane reisinin Kemalpaşa'ya uyumları verilmiştir.

Tablo 7: 'Evet' ve 'Hayır' cevabı verenlerin Kemalpaşa'ya uyumları

Kemalpaşa'ya yeterince uyum sağladığınıza inanıyor musunuz?	Evet	%	Hayır	%
Evet	37	90.25	4	57.14
Hayır	4	9.75	3	42.86
Toplam	41	100.00	7	100.00

Ankete katılan hane reislerinin önemli ölçüde Kemalpaşa'ya uyum sağladığı görülmektedir. 48 hane reisinin %85.41'inin uyum sağladığı ancak bu oranın göçten memnun olanlar arasında %90.25 gibi bir oranla daha yüksek olduğu tablo 7'da görülmektedir.

Bir bölgeye göç edenlerin o bölgenin yerli halkıyla dostluk kurmaları göç için önemli bir bulgudur. Bu dostluk göçün aynı zamanda toplumsal bir kaynaşmayı da sağlayabileceğinin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Tablo 8'de 48 hane reisinin bu konu hakkındaki düşünceleri verilmiştir.

Tablo 8: 'Evet' ve 'Hayır' cevabı verenlerin Kemalpaşa'nın yerlileri ile dostluk ilişkileri

Kemalpaşa'nın yerlileri ile yeterince dostluk kurabildiğinize inanıyor musunuz?	Evet	%	Hayır	%
Evet	37	90.24	6	85.71
Hayır	4	9.76	1	14.29
Toplam	41	100.00	7	100.00

Göç eden İspirliilerin gerek göçten memnun olan gerekse olmayanların Kemalpaşalılar ile dostluk kurabildikleri tespit edilmiştir. Tablo 8'de ankete katılan 48 hane reisinin %89.58'inin bu tür bir dostluk kurabildiği görülmekle birlikte bu oranın göçten memnun olanlar arasında daha fazla olduğu görülmektedir.

Göç eden bireylerin kendisini nereli olarak tanımladıkları göç sürecinde önemli bir etkidir. 'Doğduğun yer mi doğduğun yer mi?' şeklinde bir yaklaşım Anadolu'da yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu çerçevede ankete katılan 48 hane reisinin tamamın göç etmiş olduğu ve kendisini nereli tanımladığı sonucu tablo 9'de özetlenmiştir.

Tablo 9: 'Evet' ve 'Hayır' cevabı verenlerin kendisini tanımladıkları yer

Kendinizi nereli olarak tanımlıyorsunuz?	Evet	%	Hayır	%
Kemalpaşalı	6	17.14	0	-
İspirli	35	82.86	7	100.00
Toplam	41	100.00	7	100.00

Tablo 9'de 48 hane reisinin 42'sinin yani %87.50'sinin kendisini İspirli olarak tanımladığı ancak göç etmekten memnun olanlarda kendisini Kemalpaşalı olarak tanımlayanların oranın %17.14 olması ancak memnun olmayanlarda bu oranın sıfır olması oldukça dikkat çekicidir.

Çalışmada ankete katılanların meslekleri ile ilgili bilgiler derlenmiş ve tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: 'Evet' ve 'Hayır' cevabı verenlerin meslekleri

Şu anda ne iş yapıyorsunuz	Evet	%	Hayır	%
Fabrikada	4	9.75	2	28.57
Ticaret	12	29.26	-	-
İnşaat	7	17.07	2	28.57
Emekli	15	36.58	3	42.86
Diğer	3	7.34	-	-
Toplam	41	100.00	7	100.00

Tablo 10'da göç etmekten memnun olanlar ile olmayanlar arasında bazı farklılıkların olduğu görülmektedir. Göçten memnun olanların %9.75'i fabrikada çalışıyor iken bu oranın memnun olmayanlarda %28.57 ile daha fazla olduğu görülmektedir. Yine göçten memnun olanlar arasında emekli olanların oranı memnun olmayanlardan daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Göçten memnun olmayanların hiç birisinin ticaretle uğraşmadığı ve diğer meslek grubunda (memur vs) olmadıkları ilgi çekici bir sonuç olarak ön plana çıkmaktadır.

Ankete katılan 48 hane reisinin şu anki mesleklerinin yanı sıra Kemalpaşa'ya ilk geldiklerinde yaptıkları işlerde önemli bir bulgu olarak değerlendirilmiş ve tablo 11'da sonuçları verilmiştir.

Tablo 11: 'Evet' ve 'Hayır' cevabı verenlerin Kemalpaşa'ya ilk geldiklerinde yaptıkları işler

Kemalpaşa'ya ilk geldiğinizde ne iş yaptınız?	Evet	%	Hayır	%
Fabrikada çalıştım	18	43.90	3	42.85
Ticaret	3	7.32	1	14.30
İnşaat	16	39.02	3	42.85
Tarım	2	4.88	-	-
Diğer	2	4.88	-	-
Toplam	41	100.00		100.00

Tablo 11’de İspirliilerin Kemalpaşa’ya ilk geldiklerinde yaptıkları işler görülmekte ve %87.50’sinin fabrikada ve inşaatta çalıştıkları belirlenmiştir. Göç etmekten memnun olanlar ile olmayanlar arasındaki en önemli sonuçlar; her iki grupta da ilk geldiklerinde çoğunun fabrikada çalıştıkları ve memnun olanların olmayanlara göre daha fazla inşaatta çalıştıkları şeklindeki sonuçlardır.

Kemalpaşa’ya göç eden ispirliilerin göç etmeden önce kendilerini ekonomik olarak nasıl tanımladıkları tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: ‘Evet’ ve ‘Hayır’ cevabı verenlerin Kemalpaşa’ya göç etmeden önceki ekonomik durumlarını tanımlamaları

Kemalpaşa’ya gelmeden önce kendinizi ekonomik olarak nasıl tanımlarsınız?	Evet	%	Hayır	%
Fakir	14	34.14	5	71.42
Orta	27	83.26	2	28.58
Zengin	-	-	-	-
Toplam	41	100.00	7	100.00

Tablo 12’de 48 hane reisinin %39.58’inin Kemalpaşa’ya göç etmeden önce kendisini fakir olarak tanımladığı ancak hiç birisinin kendisini zengin olarak tanımlamamaktadır. Ancak göç etmekten memnun olmayanların göç öncesi kendisini memnun olmayanlardan daha fazla fakir olarak tanımladığı sonucu tespit edilmiştir.

Kemalpaşa’ya göç ettikten sonra ispirliilerin günümüzde ekonomik olarak kendilerini nasıl tanımladıkları ise tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13: ‘Evet’ ve ‘Hayır’ cevabı verenlerin Kemalpaşa’ya göç ettikten sonraki ekonomik durumlarını tanımlamaları

Şimdi kendinizi ekonomik olarak nasıl tanımlarsınız?	Evet	%	Hayır	%
Fakir	3	7.31	4	57.14
Orta	37	90.24	3	42.86
Zengin	1	2.45	-	-
Toplam	41	100.00	7	100.00

Tablo 13’de 48 hane reisinin %83.33’ünün anketin yapıldığı dönemde ekonomik olarak kendisini orta düzeyde tanımladıkları görülmektedir. Göç etmekten memnun olmayanların kendisini fakir olarak tanımlayanların oranı göç etmekten memnun olmayanlardan daha fazla tanımladıkları sonucu elde edilmiştir. Göç etmekten memnun olanların %2.45’inin kendisini zengin olarak tanımlamalarına karşılık bu oranın memnun olmayanlarda sıfır oldu tablo 13’de görülmektedir.

Kemalpaşa’ya göç eden ispirliilerin tekrar köylerine geri dönmek isteyip istemedikleri çalışma için önemli bir bulgu olarak değerlendirilmiştir. Tablo 14’de 48 hane reisinin konu hakkındaki görüşleri verilmiştir

Tablo 14: 'Evet' ve 'Hayır' cevabı verenlerin köye geri dönme düşünceleri

Köye geri dönmeyi düşünüyor musunuz?	Evet	%	Hayır	%
Evet	6	14.63	6	85.71
Hayır	35	85.37	1	14.29
Toplam	41	100.00	7	100.00

Göç etmekten memnun olmayanların köye geri dönme düşüncesi memnun olanlara göre belirgin bir farklılık arz etmektedir.

Anket çakışmalarında 48 hane reisine sorulan en dikkat çekici sorulardan birisi de bu kişilerin köylerine (memleketlerine) karşı duymuş oldukları özlemle ilgili olan sorudur. Tablo 15'de konu ile ilgili veriler aşağıdaki gibi özetlenmiştir.

Tablo 15: 'Evet' ve 'Hayır' cevabı verenlerin köy özlemleri

Köyü özlüyor musunuz?	Evet	%	Hayır	%
Evet	38	92.68	7	100.00
Hayır	3	7.32	0	-
Toplam	41	100.00	7	100.00

Tablo 15'de Kemalpaşa'ya göç eden isprililerin önemli ölçüde köylerini özledikleri 48 hane reisinin elde edilen bulgulardan görülmektedir. Ankete katılanların %93.75'inin bu özlemi duyduğu ancak göç etmekten memnun olmayanlarda bu özlemin %100,00 olması oldukça dikkat çekicidir.

Göç eden bazı bireylerin ve ailelerin köyde kalan taşınmazları ile aralarında maddi bir ilişkinin olduğu bilinmektedir. Bu tarımsal ürün şeklinde (peynir, yağ, fasulye vs.) veya ücret şeklinde oluşabilmektedir. Böyle bir soru ankete katılanlara yöneltilmiş ve tablo 16'deki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 16: 'Evet' ve 'Hayır' cevabı verenlerin köyden maddi kazanç sağlama durumları

Köyden herhangi bir maddi katkı sağlıyor musunuz?	Evet	%	Hayır	%
Evet	2	4.87	4	80.00
Hayır	39	95.13	3	20.00
Toplam	41	100.00	7	100.00

Tablo 16'de Kemalpaşa'ya göç eden isprililerin köylerinden sağladıkları maddi katkının düşük bir düzeyde olduğunu göstermektedir. 48 hane reisinin sadece %12.50'sinin bu imkândan yararlandığı ve bunda en fazla göçten memnun olmayanlar arasında olduğu tespit edilmiştir.

Göç edenler arasındaki dayanışma ve hemşerilik bilinci ile ilgili olarak ankete katılan hane reislerinin görüşleri tablo 17'da verilmiştir.

Tablo 17: 'Evet' ve 'Hayır' cevabı verenlerin isprililerin dayanışmalarına bakışları

Kemalpaşa'da isprililerin yeterince dayanışma içerisinde olduğuna inanıyor musunuz?	Evet	%	Hayır	%
Evet	20	48.78	2	28.57
Hayır	21	51.22	5	71.43
Toplam	41	100.00	7	100.00

Tablo 17’de 48 hane reisinin %54.16’sinin ispirirlilerin Kemalpaşa’da dayanışma içerisinde olduğuna inanmadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Bu oranın göçten memnun olmayanlar arasında daha fazla olduğu da dikkat çekicidir.

4.3. Temel İstatistikî Veriler

Anket uygulamalarından elde edilen bulgular $X, Y1, Y2, \dots, Y16$ şeklinde kodlanarak Excel dosyasına yüklenmiş ve daha sonra MINITAB istatistik programına yüklenerek temel istatistikleri hesaplanmıştır. Hesaplama sonuçları tablo 18’de ki gibi özetlenmiştir.

Tablo 18: Değişkenlerin bazı tanımlayıcı istatistikleri

Değişkenler	N	Minimum değer	Maksimum değer	Ortalama	Standart hata
Gocmen (X)	48	1,00	2,00	1,1458	,35667
Yas (Y1)	48	1,00	3,00	1,6667	,66311
Egtm (Y2)	48	1,00	4,00	1,8125	1,12337
Gocedilenyer (Y3)	48	1,00	3,00	2,5417	,84949
Koyozl (Y4)	48	1,00	2,00	1,0625	,24462
Suanneis (Y5)	48	1,00	5,00	3,0000	1,18501
Kacyil (Y6)	48	1,00	5,00	2,3542	,97827
Dayanisma (Y7)	48	1,00	2,00	1,5417	,50353
Kendnerhisset (Y8)	48	1,00	2,00	1,8750	,33422
Yetuyum (Y9)	48	1,00	2,00	1,1458	,35667
Dostluk (Y10)	48	1,00	2,00	1,1042	,30871
İlkgelneisyap (Y11)	48	1,00	5,00	2,1667	1,17298
Kemsev (Y12)	48	1,00	3,00	1,4792	,79866
Gerdondus (Y13)	48	1,00	2,00	1,7500	,43759
Ekyonkentan (Y14)	48	1,00	3,00	1,8750	,39275
Gelonkendektan (Y15)	48	1,00	2,00	1,6042	,49420
Koymadddes (Y16)	48	1,00	2,00	1,8750	,33422

Temel istatistikî veriler çalışmaya ait bazı düşüncelerin ortaya konulması bakımından önemlidir. Özellikle standart hata bu konuda ön plana çıkmaktadır. Bir çalışmanın standart hatası küçüldükçe çalışmanın tahmin gücü artmaktadır (Özbek ve Keskin, 2007). Tablo18’deki verilerden Y2, Y5 ve Y11 verilerine ait standart hataların yüksek olduğu dolayısıyla bu verilerin çalışma ile ilgili yapılabilecek tahminleri açıklama gücü diğerlerine göre daha zayıf olduğu söylenebilir.

5. SONUÇ

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde köyden kente göç, beraberinde önemli sosyal ve ekonomik sorunları da getirmektedir. 1950’li yıllarda başlayan kentleşme süreci, Türkiye’nin özellikle kırsal bölgelerinden kentlere doğru yoğun bir nüfus hareketliliğini de getirmiştir.

Bu çalışmada, Erzurum İli İspir İlçesi'nden İzmir İli Kemalpaşa İlçesine olan göçler, Kemalpaşa'da yaşayan İspirliyle yapılan anketler sonucu değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada 48 hane reisi ile yapılan anketlerden elde edilen bulgular kullanılmıştır. Bu bulgulardan, çeşitli sonuçlar elde edilmiş ve bunların en önemlisi olarak İspirden Kemalpaşa'ya doğru geçmişte yoğun bir göçün yaşandığını ve bu göçünde gelecekte de devam edebileceği sonucudur.

İspir gerek coğrafi şartları gerek iklim şartları gerekse de ekonomik sorunları ile kalkınma problemi olan bir yerleşim birimi olarak ortaya çıkmakta buna karşılık Kemalpaşa özellikle sanayileşmesi ile birlikte sürekli olarak kalkınmaktadır. Bu durum Kemalpaşa'ya olan nüfusun ilgisini arttırmakta ve göç için cazibe merkezi olmasını sağlamaktadır. İspir-Kemalpaşa örneği dikkate alınarak, Türkiye'nin kalkınma sorunu olan bölgelerinin, göç sonucu sürekli olarak nüfuslarının azaldığını bununda yeni kalkınma problemleri yaratacağı gerçeğini ön plana çıkardığı unutulmamalıdır.

Kaynaklar

- Anonim, (2011a). TÜİK Nüfus Verileri. www.tuik.gov.tr. (21.09.2011).
- Anonim, (2011b). TÜİK Göç İstatistikleri. <http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi>. (15.09.2011).
- Anonim, (2011c). ADNKS İspir'in 2007, 2008, 2009 ve 2010 Nüfus verileri. www.tuik.gov.tr. (22.09.2011).
- Anonim, (2011d). ADNKS Kemalpaşa'nın 2007 ve 2010 yılı nüfusları. www.tuik.gov.tr. (22.09.2011).
- Anonim, (2011e). <http://www.izmir-kemalpaşa.bel.tr/index.aspx>. 12.09.2011
- Anonim, (2011f). <http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0spir> (22.09.2011).
- Anonim, (2011g). ADNKS Genel Nüfusu Sayımı Sonuçları 2007, 2008, 2009, 2010. www.tuik.gov.tr. (23.09.2011).s
- Anonymous, (2011). <http://esa.un.org/unup/> (22.09.2011).
- Baş, T. (2006). *Anket*, Seçkin Yayınları 4. Baskı. 236s, Ankara.
- Beauchemin, C. Schoumaker, B.ss (2005). "Migration to cities in Burkina Faso : Does the level of development in sending areas matter?" World Development, Vol. 33 (7). 1129–1152.ss.
- Bilsborrow, R. (2002). "Migration, Population Change, and the Rural Environment." ECSP Report, Issue 8, 69-94.
- Çelik, F. (2007). "Türkiye'de İç Göçler: 1980-2000." Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2007/1, 87-109.

- Çelik, F. (2006). "İç göçlerin itici ve çekici güçler yaklaşımı ile analizi." Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 27, 149-170.ss.
- Doğanay, H. (1994). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Gazi Büro Kitabevi, 510s. Ankara.
- Guresci, E. Yurttaş, Z. (2009). "The Effect On Agriculture of The Rural Migration: An Example Kırık County, Ispir". Workshop on Defining of Suitable Marketing System for Rural Life. June 6, Ispir, Erzurum, Turkey.
- Güreşçi, E. (2011). "Türkiye'de Köyden Kente Göç ve Düşündürdükleri." Sosyo-Ekonomi Özel Sayı: 125-135.
- Güreşçi, E. (2010). "Türkiye'de Kentten-Köye Göç Olgusu." Doğu Üniversitesi Dergisi, 11(1), 77-86.
- Güreşçi, E. (2009). "Kırsal Göç ve Tarım Politikası Arasındaki İlişki." Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 22, 51-67.
- Güreşçi, E. Yurttaş, Z. (2008). "Kırsal göçün nedenleri ve tarıma etkileri üzerine bir araştırma: Erzurum İli İspir İlçesi Kırık Bucağı örneği." Tarım Ekonomisi Dergisi, 4(2):47-54.ss.
- Haas, H. (2008). "Migration and Development a theoretical Perspective." International Migration Institute, Working Paper 9, 1-61.
- Haas, H. (2006). "Migration, remittances and regional development in Souther Morocco." Geoforum, (37), 565-580.ss.
- Kaygalak, İ. (2006). "İzmir Karşıyaka-Çiğli Periferisinde göçün sosyoekonomik boyutları." Ege Coğrafya Dergisi, 15. 87-103.ss.
- Özbek, H. Keskin, S. (20s07). "Standart Sapma mı? Yoksa Standart Hata mı?" Van Tıp Dergisi, 14(2), 64-67.ss
- Özdemir, M. (2008). *Türkiye'de İç Göç Olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği*. (Y.Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. 198s, Edirne.
- Pazarlıoğlu, V., (2007). "İzmir örneğinde iç göçün ekonometrik analizi." Yönetim ve Ekonomi, 14(1).
- Sağlam, S., (2006). *Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme*. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü, Sayı: 5, 33-44.
- Taşçı, F., (2009). "Bir Sosyal Politika Soru Olarak Göç". Kamu- İş, 10 (4), 177-204.

Yavuz, F., Aksoy, A., Topçu, Y., Erem, T., (2004). "Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nde kırsal alandan göç etme eğilimini etkileyen faktörlerin analizi.", Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, Tokat.

Zhang, K., Song, S., (2003). "Rural-urban migration and urbanization in China : Evidence from time – series and cross – section analyses." China Economic Review, (14), 386 – 400.ss. s